

Annet Betsalel en Jaap Sitters op de tentoonstelling.

Foto: Jans Awra

'Toen zei mijn vader: nu moet ons gezin uit elkaar'

LOKALE OORLOGSGESCHIEDENIS HELE MAAND TE ZIEN IN NAARDEN

door Lisa van Dorp

BUSSUM - Als Joods kind in Naarden-Bussum had je in de Tweede Wereldoorlog een aantal opties. Óf je dook onder, óf je vluchtte het Europa van de nazi's uit, óf je werd afgevoerd naar een concentratiekamp. En dat alles overleefde je wel of niet. In het Naarder stadskantoor werd maandag de tentoonstelling voor schooljeugd 'Joods kind in de oorlog' geopend. Aan de hand van foto's, brieven en kaarten laat de Bussumse documentairemaakster Annet Betsalel de oorlogsverhalen van vier kinderen zien. BussumsNieuws sprak met haar en met één van die oorlogskinderen, Jaap Sitters (78).

De Bussumer Sitters is de onderduiker van de tentoonstelling. Tot zijn 72e hield hij zijn mond stijf dicht over de oorlog. Totdat vrienden in Amerika hem zes jaar geleden vroegen om erover te vertellen. Tot zijn eigen verbazing kwam ineens

Vier verhalen

De tentoonstelling vertelt de oorlogsverhalen van vier jonge Joodse scholieren uit Naarden en Bussum. Drie van de vier kinderen zijn nog altijd in leven. Jaap Sitters, de onderduiker, Paul Joseph, die met zijn ouders naar Zwitserland vluchtte en nu weer in Bussum woont en Erwin David, die uit Auschwitz bevrijd werd door de Russen en inmiddels in Londen woont. Eitel Weiss kwam om in Sobibor.

het hele verhaal er uit. Sitters kon niet meer stoppen met praten en schreef terug in Nederland alles op in een boekje voor zijn kinderen. "Dat luchtte enorm op." De geboren Naarder was zes jaar toen de oorlog begon en belandde met zijn ouders en zus in het Joodse ghetto in Amsterdam-Oost. Tot daar een grote razzia plaatsvond.

"Mijn vader had een zegel vervalst op de deur van onze etage waar-

'Joods in de oorlog: kamp, onderduiken of vluchten'

door het leek alsof het officieel leeg was. Wij verstopten ons toen de Duitsers kwamen. De geluiden die je bij zo'n ontruiming hoort, het gegil als iemand van de trap werd geduwd. De volgende morgen was het helemaal doodeng. De hele buurt was ontvolkt. Bij het ontbijt zeiden mijn ouders: nu moeten we uit elkaar. Mijn zus moest de kamer uit toen ze mij vertelden dat ik naar familie in Bussum moest. Daar was ik al eens geweest, zeiden ze. Ik ben met mijn tasje de straat op gestuurd en als een zoete jongen gaan wandelen langs de Rijksstraatweg."

De zevenjarige Sitters liep een dag en een nacht door, helemaal tot Bussum. Als er verkeer langskwam, dook hij in een greppel. Na het eerste adres in Bussum verbleef hij nog op zes andere onderduikadressen. Uiteindelijk overleefde het hele gezin Sitters de oorlog. "Krankzinnig. Mijn hele verdere

familie werd uitgeroeid, behalve wij vieren."

Naast Jaap Sitters komen in het stadskantoor ook de verhalen van Ettel Weiss, Paul Joseph en Erwin David aan bod. "Door de scholieren te laten zien hoe leeftijdsgenoten de oorlog hebben meegeemaakt, hopen we bewustzijn te kweken en de kinderen mentaal te wapenen tegen discriminatie", vertelt Betsalel. Aanleiding voor het initiatief was het succes van een eerdere tentoonstelling over de Joodse geschiedenis van de regio, vertelt ze. Burgemeester Joyce Sylvester stelde voor om een vergelijkbare expositie in te richten voor Naardense scholen. Betsalel richtte zich daarbij op de Tweede Wereldoorlog. "omdat er nog steeds behoefte bestaat om dat verhaal te vertellen".

Jelle Stout

De tentoonstelling is bedoeld voor oudere schoolkinderen uit Naar-

den en Bussum. De groepen zeven en acht van verschillende scholen komen deze maand dan ook langs voor een lokale geschiedenisles. "Leerlingen van de Rehoboth-, Montessori-, Comenius- en Goolandschool kunnen dan lezen over oud-leerlingen."

Op de leestafel van de tentoonstelling ligt in ieder geval het boekje van Jaap Sitters, met daarin zijn

'Jelle, dat klonk Fries, dat klonk blond'

herinneringen aan de oorlog in korte verhalen en tekeningen. Omdat hij niet buiten kon voetballen toen hij ondergedoken zat, tekende Sitters veel. Onder het pseudoniem Jelle Stout, dat zijn oom voor hem had bedacht. "Want Jelle, dat klonk Fries, dat klonk blond."

Ettel Weiss aan het spelen in de Vesting.